

ĐẶC ĐIỂM GIẢM HAM MUỐN TÌNH DỤC Ở NGƯỜI BỆNH NỮ GIAI ĐOẠN TRẦM CẢM TẠI BỆNH VIỆN BẠCH MAI

Nguyễn Văn Tuấn^{1,2}, Nguyễn Thị Phương Mai²
Lê Thị Cẩm Hương⁴ và Lê Thị Hoài^{1,2,3,✉}

¹Trường Đại học Y Hà Nội

²Viện Sức khỏe Tâm thần Quốc gia

³Bệnh viện Tâm thần tỉnh Hải Dương

⁴Trường Đại học Kỹ thuật Y tế Hải Dương

Nghiên cứu mô tả cắt ngang trên 151 người bệnh nhằm mục đích mô tả đặc điểm giảm ham muốn tình dục ở người bệnh nữ giai đoạn trầm cảm điều trị nội trú và khám ngoại trú tại Bệnh viện Bạch Mai. Kết quả nghiên cứu cho thấy tỷ lệ giảm ham muốn tình dục ở nhóm đối tượng này là 71,5%; trong đó, 53,7% xuất hiện cùng lúc với các triệu chứng khác của trầm cảm. Tỷ lệ không có ham muốn tình dục sau khi xem tạp chí, tranh ảnh, phim liên quan đến tình dục là 98,1%, tỷ lệ không có ham muốn quan hệ tình dục với đối tác là 97,2%, tỷ lệ không có ham muốn thủ dâm là 98,1%. Tỷ lệ không có ham muốn khi có suy nghĩ về tình dục là 96,3%, tỷ lệ không có ham muốn tình dục khi ở trong khung cảnh lãng mạn là 80,6%. Giảm ham muốn tình dục chiếm tỉ lệ cao ở người bệnh nữ giai đoạn trầm cảm, biểu hiện đa dạng trên nhiều khía cạnh.

Từ khóa: Giai đoạn trầm cảm, giảm ham muốn tình dục ở nữ.

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trầm cảm là một rối loạn tâm thần phổ biến, là trạng thái bệnh lý của cảm xúc gây ảnh hưởng lớn đến sức khỏe và chất lượng cuộc sống của người bệnh. Theo Tổ chức Y tế Thế giới (WHO), có khoảng 322 triệu người mắc trầm cảm, tương đương 4,4% dân số thế giới năm 2015 và có xu hướng ngày càng gia tăng. Đặc biệt, trầm cảm thường gặp hơn ở nữ giới (5,1%) so với nam giới (3,6%).¹ Ở hầu hết các quốc gia, không phân biệt về văn hoá, đều thấy tỷ lệ trầm cảm ở nữ cao hơn ở nam từ 1,5 – 3 lần.²

Trầm cảm có liên quan đến rối loạn chức năng tình dục ở phụ nữ.³ Theo một nghiên cứu, hơn 70% người bệnh trầm cảm bị giảm ham

muốn tình dục khi chưa dùng thuốc và họ thừa nhận mức độ nghiêm trọng của tình trạng giảm ham muốn này tồi tệ hơn các triệu chứng khác của trầm cảm.⁴ Giảm lòng tự trọng và tăng cảm giác tội lỗi là đặc điểm nổi bật ở phụ nữ biểu hiện ham muốn tình dục thấp, cần được xem xét đặc biệt trong đánh giá và điều trị.⁵ Những biểu hiện của giảm ham muốn tình dục rất đa dạng, bao gồm không có tưởng tượng tình dục hoặc suy nghĩ về tình dục, tránh quan hệ tình dục hoặc tiếp xúc bộ phận sinh dục với bạn tình, đau khổ khi nghĩ đến việc quan hệ tình dục, lo lắng về việc thiếu ham muốn tình dục và hoạt động tình dục.

Hiện tại, các nghiên cứu về rối loạn chức năng tình dục ở người bệnh có rối loạn tâm thần tại Việt Nam còn chưa được quan tâm nhiều, đặc biệt là ở nữ giới. Chính vì vậy, xuất phát từ thực tế lâm sàng với mong muốn phát hiện, tư vấn và cải thiện đời sống tình dục, nâng cao hiệu quả điều trị ở người bệnh nữ trầm cảm,

Tác giả liên hệ: Lê Thị Hoài

Trường Đại học Y Hà Nội

Email: hoaihoai309195@gmail.com

Ngày nhận: 24/07/2023

Ngày được chấp nhận: 21/08/2023

chúng tôi thực hiện nghiên cứu: “Nghiên cứu giảm ham muốn tình dục ở người bệnh nữ giai đoạn trầm cảm tại bệnh viện Bạch Mai” với mục tiêu: “Mô tả đặc điểm giảm ham muốn tình dục ở người bệnh nữ giai đoạn trầm cảm tại Bệnh viện Bạch Mai”.

II. ĐỐI TƯỢNG VÀ PHƯƠNG PHÁP

1. Đối tượng

Bao gồm tất cả những người bệnh nữ được chẩn đoán là giai đoạn trầm cảm (F32) theo tiêu chuẩn chẩn đoán ICD-10 đến khám tại phòng khám ngoại trú và điều trị nội trú tại Viện Sức khỏe Tâm thần - Bệnh viện Bạch Mai trong thời gian từ tháng 9/2022 đến tháng 6/2023, thoả mãn tiêu chuẩn lựa chọn và tiêu chuẩn loại trừ.

Tiêu chuẩn lựa chọn

- Những người bệnh nữ từ 20 đến 55 tuổi.
- Người bệnh và gia đình đồng ý tham gia nghiên cứu.

Tiêu chuẩn loại trừ

- Loại trừ người bệnh trong các trường hợp:
- Hiện đang mắc các bệnh lý cơ thể nặng.
- Mắc các rối loạn về chức năng tình dục trước khi được chẩn đoán giai đoạn trầm cảm.

Địa điểm nghiên cứu

Nghiên cứu được tiến hành tại Viện Sức khỏe Tâm thần – Bệnh viện Bạch Mai.

Thời gian nghiên cứu

Từ tháng 9/2022 đến tháng 6/2023.

2. Phương pháp

Thiết kế nghiên cứu

Mô tả cắt ngang.

Cỡ mẫu và cách chọn mẫu

Chọn mẫu thuận tiện những người bệnh nữ được chẩn đoán giai đoạn trầm cảm theo tiêu chuẩn của ICD-10 tuổi từ 20 - 55. Kết thúc nghiên cứu thu nhận được 151 người bệnh đáp ứng đủ tiêu chuẩn lựa chọn và tiêu chuẩn loại trừ. Mô

tả đặc điểm giảm ham muốn tình dục thông qua phỏng vấn trực tiếp và khám lâm sàng.

Bệnh nhân được nghiên cứu bao gồm cả ngoại trú và nội trú. Thời điểm lấy số liệu là ngày bệnh nhân đến khám tại phòng khám ngoại trú đối với bệnh nhân ngoại trú. Đối với bệnh nhân nội trú là ngày đầu tiên bệnh nhân nhập viện điều trị.

Biến số nghiên cứu

Đặc điểm chung của đối tượng nghiên cứu: tuổi, nơi sinh sống, trình độ học vấn, tình trạng hôn nhân, tình trạng mãn kinh.

Đặc điểm giảm ham muốn tình dục:

- Thời điểm xuất hiện
- Tần suất quan hệ tình dục với đối tác, tần suất thủ dâm: Được xác định bằng cách tính trung bình tần suất của 4 tuần gần nhất trước khi đến khám hoặc nhập viện. Nếu số trung bình dưới 1 thì lấy tổng của 4 tuần, đơn vị sẽ tính theo số lần/ tháng Kết quả thu được sẽ gộp thành các nhóm phù hợp.
- Mức độ ham muốn tình dục sau khi xem tranh ảnh, tạp chí, phim liên quan đến tình dục, mức độ ham muốn quan hệ tình dục với đối tác, mức độ ham muốn thủ dâm, mức độ ham muốn khi có suy nghĩ về tình dục, mức độ ham muốn tình dục khi ở trong khung cảnh lãng mạn: người bệnh tự đánh giá dựa trên trải nghiệm cá nhân theo tiêu chí:

+ Ham muốn cao: Người bệnh có nhu cầu, mong muốn thực hiện hoạt động tình dục lớn. Ham muốn dẫn đến khả năng cao thực hiện hoạt động tình dục.

+ Ham muốn thấp: Người bệnh có mong muốn thực hiện hoạt động tình dục nhưng cường độ thấp, không nhất thiết phải thực hiện hoạt động tình dục.

Công cụ thu thập số liệu

Bệnh án nghiên cứu (được thiết kế riêng phù hợp với nghiên cứu).

Xử lý số liệu

Nhập liệu và xử lý số liệu bằng phần mềm thống kê SPSS 20.0.

3. Đạo đức nghiên cứu

Đây là nghiên cứu mô tả, nghiên cứu viên chỉ đóng vai trò quan sát, không can thiệp vào chẩn đoán và điều trị, không ảnh hưởng đến sức khỏe người bệnh.

Người bệnh được giải thích rõ ràng mục tiêu và phương pháp nghiên cứu, tự nguyện tham gia vào nghiên cứu và có quyền rút khỏi nghiên cứu bất kỳ lúc nào.

Các thông tin được người bệnh và gia đình cung cấp được mã hóa, đảm bảo giữ bí mật thông tin. Do đó, nghiên cứu này không ảnh hưởng đến mối quan hệ và hạnh phúc gia đình của người bệnh.

III. KẾT QUẢ**1. Đặc điểm chung của nhóm đối tượng nghiên cứu****Bảng 1. Đặc điểm chung của nhóm nghiên cứu (n = 151)**

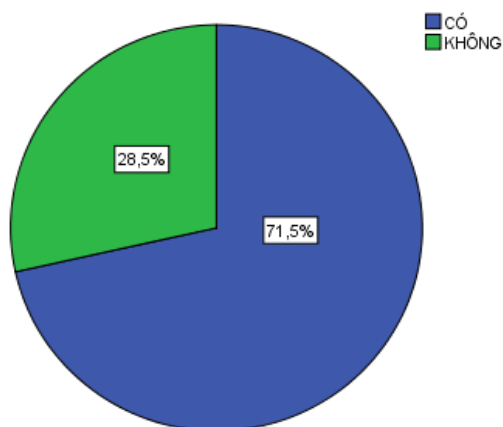
Đặc điểm		n	%	
Tuổi trung bình		41,85 ± 10,73		
Nơi sinh sống	Thành thị	38	25,2	
	Nông thôn	109	72,2	
	Miền núi	4	2,6	
Trình độ học vấn	Tiểu học	21	13,9	
	Trung học cơ sở	53	35,1	
	Trung học phổ thông	30	19,9	
	Trung cấp - Cao đẳng	20	13,2	
	Đại học	27	17,9	
Tình trạng hôn nhân	Đã kết hôn	124	82,1	
	Chưa kết hôn	Độc thân	20	13,2
		Ly hôn	1	0,7
		Góa	6	4,0
Tình trạng mãn kinh	Chưa mãn kinh	92	60,9	
	Tiền mãn kinh	22	14,6	
	Đã mãn kinh	37	24,5	

Nghiên cứu của chúng tôi thu thập được 151 đối tượng độ tuổi từ 20 - 55, tuổi trung bình là 41,85 ± 10,73. Người bệnh sống chủ yếu

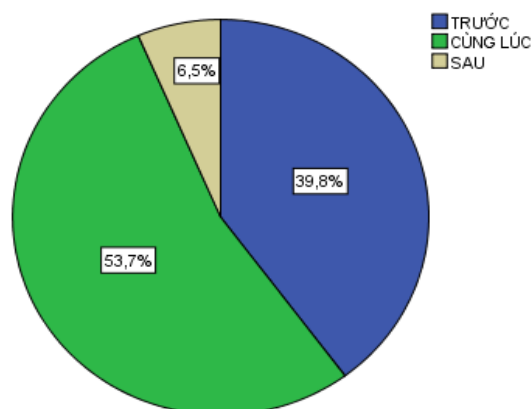
ở vùng nông thôn (72,2%), đa số đã kết hôn (82,1%) và chưa mãn kinh (60,9%). Trình độ học vấn chủ yếu là trung học cơ sở (35,1%).

2. Đặc điểm giảm ham muốn tình dục ở người bệnh nữ giai đoạn trầm cảm

Tỷ lệ và thời điểm xuất hiện giảm ham muốn tình dục

Biểu đồ 1. Tỷ lệ giảm ham muốn tình dục

Biểu đồ 2. Thời gian xuất hiện

Tỷ lệ giảm ham muốn tình dục trong nghiên cứu của chúng tôi là 71,5%. Hơn một nửa người bệnh xuất hiện giảm ham muốn tình dục cùng lúc với triệu chứng trầm cảm, chiếm 53,7%.

Tần suất quan hệ tình dục của người bệnh

Bảng 2. Tần suất quan hệ tình dục của người bệnh

Tần suất	Quan hệ tình dục với đối tác		Thủ dâm	
	Trước bệnh n (%)	Sau bệnh n (%)	Trước bệnh n (%)	Sau bệnh n (%)
Không	0 (0)	36 (39,1)	92 (85,2)	107 (99,1)
1 - 2 lần/tháng	47 (51,1)	38 (41,3)	10 (9,3)	1 (0,9)
1 - 2 lần/tuần	37 (40,2)	18 (19,6)	6 (5,6)	0 (0)
3 - 4 lần/tuần	8 (8,7)	0 (0)	0 (0)	0 (0)
Tổng	92 (100)	92 (100)	108 (100)	108 (100)
Trung bình	2,58 ± 0,65	1,80 ± 0,75	1,2 ± 0,28	1,01 ± 0,01

Số người bệnh có quan hệ tình dục với đối tác sau khi biểu hiện trầm cảm giảm, từ 100% giảm còn 60,9%. Tần suất quan hệ tình dục với đối tác trung bình giảm từ 2,4 ± 0,80 lần/tháng còn 1,69 ± 0,74 lần/tháng.

Không thủ dâm phổ biến ở người bệnh nữ với tỷ lệ cao và có xu hướng tăng lên sau khi bị trầm cảm (85,2% tăng lên 99,1%).

Mức độ ham muốn tình dục

Bảng 3. Mức độ ham muốn tình dục

Mức độ ham muốn tình dục	Sau khi xem tạp chí, tranh ảnh, phim liên quan đến tình dục		Quan hệ tình dục với đối tác		Thủ dâm	
	Trước bệnh (%)	Sau bệnh (%)	Trước bệnh (%)	Sau bệnh (%)	Trước bệnh (%)	Sau bệnh (%)
	Không	56,5	98,1	5,6	97,2	85,2
Thấp	39,8	1,9	83,3	2,8	12,0	1,9
Cao	3,7	0	11,1	0	2,8	0
Tổng	100	100	100	100	100	100

Sau khi biểu hiện bệnh trầm cảm, tỷ lệ người bệnh không có ham muốn tình dục tăng lên và chiếm đa số, trong đó: tỷ lệ không có ham muốn tình dục sau khi xem tạp chí, tranh ảnh, phim

liên quan đến tình dục là 98,1%, tỷ lệ không có ham muốn quan hệ tình dục với đối tác là 97,2%, tỷ lệ không có ham muốn thủ dâm là 98,1%.

Suy nghĩ và tưởng tượng về tình dục

Bảng 4. Mức độ ham muốn thực hiện hoạt động tình dục khi có suy nghĩ và tưởng tượng tình dục

Mức độ ham muốn tình dục	Khi có suy nghĩ về tình dục		Khi ở trong khung cảnh lãng mạn	
	Trước bệnh (%)	Sau bệnh (%)	Trước bệnh (%)	Sau bệnh (%)
Không	0,9	96,3	2,8	80,6
Thấp	86,1	3,7	87,0	19,4
Cao	13,0	0	10,2	0
Tổng	100	100	100	100

Sau khi biểu hiện trầm cảm, hầu hết người bệnh không còn ham muốn tình dục, trong đó, tỷ lệ không có ham muốn khi có suy nghĩ về tình dục là 96,3%, tỷ lệ không có ham muốn tình dục khi ở trong khung cảnh lãng mạn là 80,6%.

IV. BÀN LUẬN

Các đối tượng trong nghiên cứu có tuổi trung bình là $41,85 \pm 10,73$. Kết quả này cũng gần tương đồng với nghiên cứu của Aggarwal và CS với tuổi trung bình $43,44 \pm 7,69$, độ tuổi dao động từ 29 - 58.⁶

Kết quả nghiên cứu của chúng tôi cho thấy 71,5% người bệnh nữ giai đoạn trầm cảm biểu hiện giảm ham muốn tình dục. Kết quả này cao hơn tỷ lệ giảm ham muốn tình dục trong nghiên cứu của Abhivant và Sawant (2013) 45%, thấp hơn tỷ lệ trong nghiên cứu của Hồ Thu Yến (2012) 92,7%.^{7,8} Sự khác biệt này do chênh lệch độ tuổi của các đối tượng nghiên cứu: độ tuổi trong nghiên cứu của Abhivant và Sawant từ 18 - 45, độ tuổi trong nghiên cứu của Hồ Thu Yến từ 45 - 59, độ tuổi trong nghiên cứu của chúng tôi từ 20 - 55. Có thể thấy rằng giảm

ham muốn tình dục ở người bệnh nữ trầm cảm rất phổ biến và chiếm tỷ lệ cao. Hơn một nửa người bệnh xuất hiện giảm ham muốn tình dục cùng lúc với triệu chứng trầm cảm. Điều này gợi ý rằng giảm ham muốn tình dục là một dấu hiệu cần đánh giá trong chẩn đoán trầm cảm ở người bệnh nữ.

Ham muốn tình dục biểu hiện trên ba khía cạnh khác nhau: ham muốn tình dục với đối tác, thủ dâm và những suy nghĩ, tưởng tượng về tình dục. Người bệnh nữ trầm cảm biểu hiện giảm ham muốn tình dục trên cả ba khía cạnh này. Trong đó, tỷ lệ không có ham muốn thủ dâm cao nhất, sau đó là tỷ lệ không có ham muốn khi có suy nghĩ và tưởng tượng về tình dục. Điều này có thể được giải thích do ảnh hưởng của nền văn hóa truyền thống, những quan tâm và thắc mắc về tình dục không phổ biến ở phụ nữ. Tỷ lệ không có ham muốn tình dục với đối tác là thấp nhất. Quan hệ tình dục với đối tác là hình thức quan hệ chủ yếu ở nữ giới. Chúng tôi nhận thấy nhiều phụ nữ quan hệ tình dục với đối tác (thường là chồng hoặc người yêu) ngay cả khi không có ham muốn. Bởi vì ham muốn tình dục ở các cặp vợ chồng ngoài mục đích tình dục còn có động cơ sinh sản và phi tình dục. Ham muốn tình dục thể hiện những nỗ lực trong tình yêu, về sự khẳng định, cam kết, sự nuôi dưỡng cảm xúc, sự thoải mái cơ thể và niềm vui.⁹ Bên cạnh đó, một số lý thuyết đã được đề xuất để giải thích mối quan hệ giữa thủ dâm và tần suất quan hệ tình dục với đối tác. Mô hình bù trừ cho rằng thủ dâm và hoạt động tình dục với đối tác có mối liên hệ nghịch đảo với nhau; nghĩa là, thủ dâm là một giải thoát cho nhu cầu tình dục khi không thể thực hiện được hoạt động tình dục với đối tác, do thiếu bạn tình hoặc bạn tình không muốn hoặc không có khả năng quan hệ tình dục thường xuyên như mong muốn. Do đó, mô hình đền bù xem thủ dâm là sự thay thế cho những ham muốn tình dục không được thỏa mãn bằng hoạt động tình dục với đối tác.¹⁰ Mô

hình bổ sung đưa ra giả thuyết rằng thủ dâm làm tăng cường hoạt động tình dục với đối tác hơn là thay thế nó. Trong mô hình này, thủ dâm được cho là sẽ nâng cao hoặc đi kèm với đời sống tình dục của những người trưởng thành có bạn tình và thậm chí có thể được thực hiện cùng với quan hệ tình dục với bạn tình.¹¹ Theo một nghiên cứu tại Mỹ trên người trưởng thành từ 18 - 60 tuổi, mô hình bổ sung phù hợp với những phụ nữ thỏa mãn về tình dục. Với sự hài lòng về tình dục ở phụ nữ, tần suất tình dục tăng lên có liên quan đến sự gia tăng thủ dâm ở mức vừa phải.¹²

V. KẾT LUẬN

Giảm ham muốn tình dục xuất hiện phổ biến ở những người bệnh nữ giai đoạn trầm cảm với tỷ lệ cao và hơn một nửa xuất hiện cùng lúc với các triệu chứng khác của trầm cảm. Người bệnh giảm cả tần số và mức độ ham muốn tình dục với đối tác hay thủ dâm, giảm những suy nghĩ và tưởng tượng về tình dục. Do vậy, trong thực hành lâm sàng cần đánh giá các đặc điểm chức năng tình dục ở người bệnh nữ trầm cảm, đặc biệt là ham muốn tình dục, góp phần nâng cao hiệu quả chẩn đoán và điều trị.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. WHO. Depression and Other Common Mental Disorder. Accessed April 28, 2022. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/254610>.
2. Bùi Quang Huy, Đỗ Xuân Tĩnh, Đinh Việt Hùng. *Rối Loạn Trầm Cảm*. Nhà xuất bản Y học, Hà Nội; 2019.
3. Basson R, Gilks T. Women's sexual dysfunction associated with psychiatric disorders and their treatment. *Womens Health Lond Engl*. 2018; 14: 1745506518762664. doi:10.1177/1745506518762664.
4. Robert L. Phillips J, Slaughter JR. Depression and Sexual Desire. *Am Fam*

Physician. 2000; 62(4): 782-786.

5. Hartmann U, Heiser K, Ruffer-Hesse C, et al. (2002). Female sexual desire disorders: subtypes, classification, personality factors and new directions for treatment. *World J Urol*. 20(2): 79-88.

6. Aggarwal S, Grover S, Chakrabarti S. A comparative study evaluating the marital and sexual functioning in patients with schizophrenia and depressive disorders. *Asian J Psychiatry*. 2019; 39: 128-134. doi:10.1016/j.ajp.2018.12.021.

7. Abhivant N, Sawant N. Sexual dysfunction in depressed Indian women attending a hospital out patient department in Mumbai. *Sri Lanka J Psychiatry*. 2013; 4(1).

8. Hồ Thu Yên (2012). *Nghiên Cứu Đặc Điểm Lâm Sàng Các Triệu Chứng Cơ Thể Của*

Rối Loạn Trầm Cảm ở Phụ Nữ Độ Tuổi 45 - 59. Luận văn bác sỹ chuyên khoa cấp II. Trường Đại học Y Hà Nội.

9. Levine SB. Reexploring the Concept of Sexual Desire. *J Sex Marital Ther*. 2002; 28(1): 39-51. doi:10.1080/009262302317251007.

10. Dekker A, Schmidt G. Patterns of Masturbatory Behaviour. *J Psychol Hum Sex*. 2003; 14(2-3): 35-48. doi:10.1300/J056v14n02_04.

11. Pinkerton SD, Bogart LM, Cecil H, Abramson PR. Factors Associated with Masturbation in a Collegiate Sample. *J Psychol Hum Sex*. 2003; 14(2-3): 103-121. doi:10.1300/J056v14n02_07.

12. Regnerus M, Price J, Gordon D. Masturbation and Partnered Sex: Substitutes or Complements? *Arch Sex Behav*. 2017; 46(7): 2111-2121. doi:10.1007/s10508-017-0975-8

Summary

FEATURES OF HYPOACTIVE SEXUAL DESIRE AMONG FEMALE PATIENTS WITH DEPRESSIVE EPISODES IN BACH MAI HOSPITAL

This is a cross-sectional descriptive study on 151 patients to characterize hypoactive sexual drive in female patients with depressive episodes treated as inpatient and outpatient at Bach Mai Hospital. Research results show that the rate of hypoactive sexual desire was 71.5%; in which, 53.7% appeared at the same time as other symptoms of depression. After manifesting depression, 87% of patients had no sexual desire. The rate of no sexual desire after viewing magazines, pictures and movies related to sex was 98.1%, the rate of no desire to have sex with a partner was 97.2%, the rate of no desire to masturbate was 98.1%. The rate of no desire when having thoughts about sex was 96.3%, the rate of no sexual desire when in a romantic setting was 80.6%. Hypoactive sexual drive accounted for a high rate in female patients with depression, manifesting in many different ways.

Keywords: Depressive episodes, hypoactive sexual desire in female.